

Хедија Хусејин

ДВЕ ПРИЧЕ

НАЈВРЕДНИЈА ЖЕНА

Сваки дан је гледа како кува кафу. Последњих дана навикао се на то њено устаљено време. Чим се пробуди и баци поглед кроз прозор своје спаваће собе, који гледа на прозор њене кухиње, зна да је пола осам. Право је чудо како га та жена буди рано, тачно кад треба. Одакле је дошла? И како је постала саставни део његовог јутарњег ритуала? Присећа се како је често знао да се успава кад би јутро било хладно или вруће, што му је стварало неприлике с директором тако да је скоро био пред отказом. Променио је више сатова, али изгледа да је тако чврсто спавао да није осећао звоњаву времена.

Одакле овој жени сва та чаролија која се кроз прозор њене кухиње увлачи у његову спаваћу собу, обасипа његова чула мирисом кафе, продира кроз његов нос у тело и буди у њему све што је било успавано?

Сипала је кафу у шољу и нестала негде у својој кући.

Присећа се да је та кућа годинама била напуштена. Гласине веле да дух жене која је ту убијена ноћу лута у потрази за својим телом, а кад га не нађе, почиње тако гласно да вришти да може да га чује свако ко се нађе у близини куће, а да онај ко у њој станује, побегне. Беше то zgodна жена која је живела сама, пошто је изгубила мужа у саобраћајној несрећи. Након мање од годину дана, неки лопов је провалио да би украо њен накит, али кад се нашао лицем у лице с њом, она му је зарила нокте у врат, тако да му је преостало једино да је се реши. Живела је сама са својим јадима, разменила би тек по који поздрав с вратаром, бакалином или читачем струјомера, али никад није успоставила приснији однос који би потрајао, упркос осећају усамљено-

сти. Стога нико није приметио њен нестанак све док из њене куће није почео да се шири смрад и стигао до комшија.

Ево, стигао је на радно место, обрисао траку сећања о тој жени чији убица није пронађен, и пре него што је сео на столицу, у његову канцеларију ушао је директор:

– Овако је већ боље. Изгледа да си променио будилник.

– А, наравно, наравно. Извињавам се што сам Вам правио проблеме у последње време.

– Али ја и даље мислим да би ти било боље да се ожениш. Сат може да се поквари, а жена је нешто друго.

– Не слажем се с Вама по овом питању. Окушао сам срећу са две жене и није успело.

– Човече, трећа срећа.

– Оппростите, али када је у питању брак, не заснивам свој живот на изрекама.

– Можда ћеш променити мишљење кад нађеш жену која ће те продрмати изнутра.

Јутрос се баш сав продрмао изнутра, као да је директор употребио чаробни штапић на њему: она кува кафу чак и петком у исто време. А он у кући виђа само њу. Мора да је дошла издалека и да не зна ништа о причи о убиству, иначе се не би ту настанила. Можда има снажан дух и тело и несаломиву личност, тако да дух убијене жене и не помишља да је прогони. Такву желим. Снажну, која се не плаши духова. А можда је она чиста жена анђеоске душе, а у присуству анђела, ђаволи беже. И такву волим.

Жудео је за шољицом кафе из њене руке. Ни једна врста кафе није имала укус какав је мислио да би имала њена кафа. Почео је да проводи већи део времена у кући гледајући у њен прозор, али је њу могао да види само у тај рани јутарњи сат.

Изађе на улицу и поче да се врти око куће наслађујући се помишљу да ће је видети. Паде му на памет да би, кад би се нашао лицем у лице с њом, смислио било који изговор само да се упусти у разговор:

– Ваша кафа је веома укусна. Где је купујете?

– У центру града.

– Хоћу да кажем, у којој радњи?

– Не сећам се имена. Али, како знате да је укусна?

– Ах, по мирису који се увлачи у моју собу. Наши прозори су близу један другог. И ја Вас гледам сваког дана. Зар нисте приметили?

– Да ли Ви то мене уходите?

– Оппростите, али ја не уходим већ гледам у правцу одакле долазе пријатни мириси. То се догодило случајно.

– Случајност се догађа једанпут.

– Слушајте, ја сам усамљен, Ви сте усамљени. Зашто не бисмо....

Постаде свестан да притиска звоно на њеним вратима чврсто при-слонивши ухо на хладно дрво, жељан да чује њен глас или бат њених корака. Куца на врата, затим притиска звоно и поново прислања ухо на врата.

– Шта то радите?

Приђе му полицајац који је пролазио поред куће. Кад се окренуо, полицајац додаде:

– Зар Ви нисте господин Махмуд који станује иза ове куће?

– Да, ја сам тај.

– Шта је с Вама? Зар не знате причу о напуштеној кући?

– Није више напуштена, бар ја тако мислим.

– А овај зарђали ланац? Зар га не видите?

Он погледа испреплетане металне карике и увери се да је кућа и даље празна, али не проговори ништа. Пошто је полицајац наставио да поставља питања, а он приметио сумњичав поглед у његовим очима, рекао је да је чуо неке звуке који допиру из куће и да је хтео да провери.

– Сви ви тако говорите, као да вас је проклела она убијена жена.

Полицајац оде кашљуцајући, а господин Махмуд се врати кући да надгледа кухињски прозор и да живи сан какав раније није живео. И мада се жена никад више није појавила, мирис кафе и даље се увлачи у његову спаваћу собу и буди га рано ујутру.

СЛОБОДНО МЕСТО ЗА ДВОЈЕ

Абдурахман пружи руку да подигне завесу. Заустави га Фатимин глас, сув, непријатељски:

– Нека завеса спуштених. Ко ти је рекао да рибе хоће да изађу на суво?

Он се окрете према њој. Не гледајући га, она рече слабашним гласом:

– Понекад је гушење једини начин да се сачува оно што је преостало од живота, па макар био и лажан.

Није изустиио ни речи. Ништа није проговорио. Говорили су његови кораци кад је залупио врата за собом и изјурео на улицу.

Истину су му саопштили пре годину и по дана. Један лекар је рекао: „Води је кући. Она је добро.” (Или прецизније: „Биће она добро.”) Други лекар је додао да њено стање није забрињавајуће, пошто је подетињила, мада има и тренутака кад се враћа у свет одраслих, али док ју је водио из ординације према излазним вратима, у себи је говорио: Лажу. Права истина је да су финансијска средства смањена, а потом, каснијих месеци рата, и укинута, тако да не могу да хране преко хиља-

ду и петсто лудих људи. Један је био нешто искренији кад је рекао: „За њихову болест нема лека и они немају никакву перспективу. То су празне главе, а како у граду има све више гладних, сад је прече нахранити сиротињу.”

То је та једина истина, због које су отворили улице, и сокаке, и врата, и дућане, и пијаце, да се прихвате „празне главе”, а да се лекари одморе од њиховог халуцинирања, хистеричног смеха и безразложног плача.

Изненада застаде и забатрга рукама да би повратио равнотежу коју је изгубио кад је згазио у једну дубоку рупу. Пређе на другу страну улице да сачека аутобус којим ће отићи на посао. У глави му се роје опречне мисли. Сам себи поставља питања и одговара. Узрујан је, али се труди да сам себе смири:

Не треба се плашити. Њено лудило није опасно. Највише времена проводи у ћутању.

Присећа се и речи директора болнице:

– Живеће овако можда десет година, налик детету које се страшно обрадује кад добије поклон, чврсто решена да бежи у свет који је сама створила, свет празнине, тишине, дечјих прича, ко зна? Можда је у таквом стању и срећна.

Пројури један такси заплъуснувши неколицину пролазника прљавом водом. Неки опсоваше возача, док други почеше да отресају прљавштину са одеће. Абдурахман и не примећује шта се дешава, већ се пита: Како да знам да ли је срећна жена која ме је некада чинила срећним?

У аутобусу заузе место поред прозора. Аутобус иде великом брзином. Дрвеће и бандере јуре уназад. Одјури уназад и зграда Међународне станице. Аутобус уђе у тунел Сахат Дамаск, изађе поново на светлост дана, оставивши иза себе неколико зграда. Абдурахман сиђе на станици после Универзитета уметности. Ишао је полако, гледајући око себе. Студенткиње улазе на Универзитет, као манекенке, у одећи свих могућих боја, лица намазаних црвеном и зеленом бојом.

По плочницима, продавци распрострли робу: писаћи прибор, шампони, шминка, сиреви страних произвођача. Глава му је пуна малих жеља, као што је парче „керија” с белом лепињом, или... Једна кола затрубише, скоро га прегазивши, и он заборави на своје жеље. Настави да хода нервозним кораком.

У малом киоску, једном од четири иза Палате правде, седе на своје место, отвори фиоку металног стола, извади папире, оловку, неколико маркица, индиго. Удобно се намести на столици и спусти – бар за неко време – завесу на сећања.

А тамо, завесе су још увек спуштене, али се кроз оно мало отвора, пробија дневно светло. На комоди стоје кутија с лековима, пола чаше

воде, неколико парчића кекса и пола поморанаџе. Фатима буљи у празно, очи јој се скупљају, потом зачуђено шире. Лицем се повремено разлије загонетан осмех. Појави се, па нестане. Из уста допире испрекидано мрмљање које полако прераста у некакву мелодију без речи, која разбија тишину и празнину. Тапше рукама, извија мршаво тело, удара ногама о под, лагано лупка прстима по страници комодe. Мрмљање прераста у речи песме које се нико више не сећа. Фатима игра у ритму мелодије. У огледалу се појављује лик десетогодишње девојчице која се поиграва својим дугачким плетеницама, рецитије, прича причу о престрашеном зеки... Онда се изненада израз лица мења и на место лика детета, долази лик жене рашчупане косе. Она бежи и завлачи се у кревет. Узрујана је. Престаје мрмљање и песма, престаје игра. Све остаје иза огледала.

А иза Палате правде, Абдурахман и даље пажљиво посматра пролазнике. За више од два сата, написао је само једну жалбу на решење о исељењу. Та жена му је дала двеста педесет динара и рекла да нема више. Све је лепо срочио и накитио у складу са жениним јадиковкама, заливеним сузама. Рекла је:

– То је неправда што су пресудили да се иселим. Тврде да сам провалила у кућу, а ја сам тамо живела две године пре него што ми је муж умро. Не желим ништа друго до правду. Зар ово није Палата правде?

Приметио је да она тепајући изговара глас „р”. Била је то жена тридесетих година, тамне пути, танана носа, црне косе испод зеленог шала везаних крајева.

Он се насмеја у себи на реч правда, и сети се своје жене заточене у кући.

– Остави завесе спуштене.

Међутим, овог пута он напола подиже завесе. Није се побунила. Сунчеви зраци се разлише и осветлише скоро сваки кутак.

– Погледај шта сам ти донео.

Она весело скочи и зграби чоколаду.

– Идем да ти спреим нешто за ручак.

Није га ни чула, већ поче да жваће чоколаду, халапљиво као дете. Он стави рибу да се пржи на тихој ватри, и препусти се слатким успоменама. Мислио је на тамнопуту жену као на диван сан који узалуд покушава да одагна. Док је окретао рибу, запита се: Зашто једна непозната жена, тек тако исповеда своје личне тајне неком незнању?

– Оставио ме је саму, а живот је тежак. Самоћа је тешка, а ноћ најтежа. Разумеш ли?

Он стави рибу у тањир. Њена уста га подсетише како је она жена зинула од чуда док је читао реченице којима је накитио жалбу. Мада су јој у очима блистале сузе, осмех јој је озарио лице док је говорила:

– Зар су ми оволику неправду нанели? Ви писари сте чудо.

Обоје су се насмејали, а он јој, у налету предусретљивости, замало врати новац за жалбу. Док је цедио лимун на рибу, рече у себи: Ипак је требало да јој вратим паре. Заносна је то жена.

Од када није осетио занос поред неке жене? Није била толико лепа, али је у њој било мириса жене, што је у њему пробудило давно изгубљена осећања.

Као да живим у бунару, лишен свега до бола.

Фатима виче из даљине:

– Баш је слатка и укусна. Хоћу још једну чоколаду.

Међутим, он се присећа речи тамнопуте удовице:

– Живот је тежак, самоћа је тешка, а ноћ најтежа. Разумеш ли?

Сети се како је оклевала да крене, пре него што је рекла:

– Станујем иза биоскопа ел-Азамија, близу књижаре где се продају стари часописи. Знате ли где је то?

Чистио је рибу од костију и хранио Фатиму, док је упорно покушавао да замисли тамнопуту на њеном месту... Предвече, приђе Фатими и покуша да је милује, али се њене очи наједном претворише у две жеравице. То га натера да одустане од своје жеље и да се повуче.

Године су пролазиле уз нешто стрпљења и мало разборитости. Попут нежног оца, играо се с Фатимом, набављао јој лутке и слаткише, певушио јој дечје песмице којих је могао да се присети, љуљао је док не заспи, све у нади да ће живот с њом, поново бити као некада:

– Пробада ме срце. Можда од среће.

– Немој случајно да умреш пре мене. Ужасно бих туговала за тобом и не бих могла да нађем мир ни у сопственом гробу.

– Купићу парче земље и оградити га за себе и тебе, тако да ћемо бити заједно и после смрти.

– Ако умрем пре тебе, заволећеш неку другу.

– Зар бих могао?

– Ви мушкарци све можете.

Какве ли преваре – рече у себи – Заволео сам другу жену, а Фатима је још увек жива и луда.

Онда се сети шта је доктор рекао, приликом последње контроле:

– Нема наде да оздрави.

Мир, бар накратко, нађе у сањарењу и сећању на лик жене која му је запалила ватру у срцу.

„Прилика се указује једном у животу, а на теби је да је искористиш.” Где ли је ово прочитао?

Зашто ли је пропустио прилику и препустио се сањарењу?

- Зовем се Азхар (Цветанка). Азхар Абдалла.
- Која врста цвећа? Каранфил, љубичица или јасмин?
- Ја сам сваки цвет. И... усамљена сам.
- И ја сам. Шта мислиш кад би...

Не даде му се да настави да машта, јер Фатима викну и трже га из сањарења:

- Хоћу да идем.
- У купатило?

– Тамо, у свој род. Зашто ме држиш заточену, ти кукавице? Отвори ми врата, или ћу поломити решетке.

Он устаде с кревета и поче да је љуља. Раније је уживао у оном што је радила. Уживао је да удовољава њеним прохтевима. Међутим, све му је већ дојадило. Сада – први пут – жели да она умре и да се одмори, мисли, да се он одмори. Дошло му је да лежи поред тела које би му повратило младалачки напон. Већ је на прагу педесете и још увек је у снази, а Фатима се неће повратити из свог стања.

Застаде пред огледалом и загледа се у свој лик. Поглед му застаде на седим власима, већ увелико помешаним с црном косом. Паде му у очи да му се чело проширило навише, што, ни у ком случају, не значи да ће ускоро оћелавити. У годинама које долазе, вођен својим сновима, има довољно времена да поправи руинирано. Много је занемарио себе и треба поново да се доведе у ред. Осмехну се, овог пута самоуверено, пре него што изађе из куће. Фатима је нешто говорила за њим, али он није чуо шта је рекла. Док је ишао ка послу, питао се:

Јадница! Шта ли је с њом? Усамљена је, живот је тежак а самоћа још тежа. Ја то разумем. Разумем, Азхар. Како не бих, кад сам и ја усамљен као и ти?

Замишљен је. Не пада му тешко што га клијенти избегавају. Продао је неколико маркица и написао три жалбе. Довољно да купи конзерву поврћа, кило кромпира и још понешто. Чоколаде се није ни сетио, све док није чуо Фатимино певушење. Изгледала је исцрпљена и уморна, смирена и скрушена. Седела је на ивици кауча и играла се лугкиним кикама. Он се осећа уморно, па се баци на кревет и кроз прозор се загледа у тамне облаке.

Час би утонуо у сањарење, час би чуо Фатиму како виче да је гладна. Наглас рече себи:

- Требало је да је потражимо.

Зачу њен нежни глас:

– Станујем иза биоскопа ел-Азамија, близу књижаре где се продају стари часописи.

Ево га сад како тумара уличицама иза биоскопа ел-Азамија и загле-

да лица пролазника, између сна и јаве, између реда и хаоса, између наде и безнађа. Излази на врх улице, поново се спушта, улази у другу улицу, тражи књижару. Прилази једној старици која седи на прагу куће, у кладу великог дудовог дрвета. Поздрави је и поче да јој описује тамно-пугу жену, једра тела и црне косе. Старица одмахује главом и каже:

– Не познајем је.

Запиткивао је људе, децу, студенткиње, описивао, куцао на врата. Због зачуђених погледа пролазника, врати се кући, као кад се човек због упорног куцања на вратима, врати из сна на јаву.

Тамни облаци се беху разишли, али још увек беше хладно. Умота се вуненим огртачем и брзо отвори врата.

Зачуђено погледа тројицу колега на послу, кад они загалмише углас:

– Забринули смо се што те нема. Нисмо те видели четири дана. Да те није снашла каква невоља?

Они се још више зачудише кад их он и не поздрави, већ нестрпљиво поче да се распитује за жену по имену Азхар, једру, црне косе, која тепајући изговра глас „р”.

ХЕДИЈА ХУСЕЈИН је савремена арапска списатељица. Рођена је у Ираку 1956. године, живела је у Јордану где су она и њен супруг, познати писац Абдусетар Насир, емигрирали 1999. године. Тренутно су као емигранти настањени у Канади. Док је живела у Багдаду, радила је као новинар и спикер на радију. У раној младости почела је да пише поезију и кратке приче. До сада је објавила шест романа и пет збирки прича. За збирку *То је већ нешто друго* добила је прву награду за најбољу женску причу објављену на арапском језику 1999. године. Најчешће теме њених прича су теgebни услови живота у Ираку у време диктатуре Садама Хусеина, ратова и санкција, али и свакодневни живот савремене жене.

Са арапског језика превела и белешку о писцу сачинила
МИЛУНКА СТОЈАНОВСКА